

Høgskolen i Østfold

EKSAMEN

Emnekode: LNOR10111	Emne: Arbeid med litteratur og munnleg opplæring (fagstudenter)
Dato: 02. 12. 2013	Eksamenstid: kl. 09.00 til kl. 17.00
Hjelpemidler: Tillatte hjelpemidler er gjeldende læreplan for grunnskolen og ordbok eller ordliste	Faglærere: Ragnar Arntzen Camilla Häbler (fagansvarlig) Leif Erik Vold
<p>Eksamensoppgaven:</p> <p>Oppgavesettet består av 17 sider inklusiv denne forsiden. Kontroller at oppgaven er komplett før du begynner å besvare spørsmålene.</p> <p>Oppgavesettet består av tre oppgavetyper. Kandidaten foretar valg innenfor hver oppgavetype.</p> <p>Del A: Kandidaten svarer på tre av de fem oppgavene. Del B: Kandidaten svarer på to av de tre oppgavene. Del C: Kandidaten svarer på én av de to oppgavene.</p> <p>Alle skal skrive besvarelsene på pc. Sett inn sidetall. Skriv også kandidatnummeret på hver side. Husk å lagre filen på den lokale harddisken. Den ferdige versjonen skrives ut på printer i eksamenslokalet i tre eksemplarer. Kandidatene beholder selv ett av eksemplarene.</p>	
Sensurdato: 03.01.14	
Karakterene er tilgjengelige for studenter på studentweb senest 2 virkedager etter oppgitt sensurfrist. Følg instruksjoner gitt på: www.hiof.no/studentweb	

Eksamen i norsk 101 (15 studiepoeng)
02. desember 2013
8 timer

Målform: bokmål

Del A - Begrepsavklaring

Kandidatene svarer på **tre av de fem** oppgavene.

Forklar tre av de fem begrepene:

1. Ikonotekst
2. Paratekst
3. Kairos-begrepet i retorikken
4. Parodi
5. Knittelvers

Del B - Kortsvarsoppgaver

Kandidatene svarer på **to av de tre** oppgavene.

1. Forklar begrepene *logos*, *etos* og *patos* og redegjør for hvilken plass de har i retorikken.
2. Hovedhandlingen (om Sveins barndom) i Lars Amund Vaages roman *Kunsten å gå* (2002) utspiller seg på en øy. Hvilken symbolsk betydning kan det ha?
3. I boken *Lesedidaktikk – etter den første leseopplæringen* (2011) presenterer Astrid Roe en rekke lesestrategier. Forklar begrepet «lesestrategi» og redegjør for fire lesestrategier.

Del C - Langvarsoppgaver

Kandidatene svarer på **én av de to** oppgavene.

1. Vanskelige valgsituasjoner er et gjennomgangsmotiv i Henrik Ibsens *Peer Gynt* (1867). Ta for deg de vedlagte tekstutdragene fra dette dramatiske diktet og vis hva det forteller oss om Peers personlighet. For å utdype synspunktene dine må du gjerne trekke inn eksempler fra andre steder i teksten i tillegg.

Vedlegg: 8 sider utdrag fra *Peer Gynt*

2. Ta utgangspunkt i det vedlagte tekstutdraget fra Lars Saabye Christensens roman *Herman* (1988) og gjør rede for sentrale motiver, fortelleteknikk og stemmer i boka.

Vedlegg: 6 sider fra *Herman*

Vedlegg: fire utdrag fra Peer Gynt

Utdrag 1- fra midtveis i 1. handling

(En liden Højde med Busker og Lyng. Byggdevejen gaar bagenfor; et Gjærde skiller imellem.)

(Peer Gynt kommer ad en Gangsti, gaar raskt henimod Gjærdet, standser og ser ud, hvor Udsigten aabner sig.)

PEER GYNT.

Der ligger Hæggstad. Snart er jeg fremme.

Skal tro, hun Ingrid sidder ensom hjemme?

(skygger for Øjnene og ser bortover.)

Nej. Sendingsfolk myldrer tillgaarde som Mygg. -

Hm, det er kanske rettest jeg vender.

(trækker atter Benet till sig.)

Stødt saa flirer de bag ens Rygg,

og tisker, saa det tvers igjennem en brænder.

(gaar nogle Skridt fra Gjærdet og river tankespredt i Lovet.)

Den, som havde noget stærkt at drikke.

Eller den, som kunde gaa uformærkt. -

Eller den, som var ukjendt. - Noget rigtig stærkt

var bedst, for saa bider Latteren ikke.

(ser med engang ligesom forskræmt omkring sig; derpaa skjuler han sig mellem Buskene.

Nogle Folk med Sendingskost gaar forbi nedover mod Bryllupsgaarden.)

EN MAND *(i Samtalen).*

Faer hans var fortrukken, og Moer hans er laak.

EN KONE.

Ja, saa faar en ikke undres paa at Gutten blir et Drog.

(Folkene gaar videre. Lidt efter kommer Peer Gynt frem; han er skamrød i Ansigtet og kiger efter dem.)

PEER GYNT *(sagte).*

Var det mig, de snakked om????

(med et tvungent Slæng.)

Aa, lad dem snakke!

De kan da vel ikke Livet af mig rakke.

(kaster sig ned i Lyngbakken, ligger længe paa Ryggen med Hænderne under Hovedet og stirrer opp i Luften.)

For en underlig Sky. Den ligner en Hest.

Der er Mand paa med, - og Sadel - og Grime. -

Bagefter rider en Kjærring paa en Lime.

(ler smaat ved sig selv.)

Det er Moer. Hun skjælder og skriger: dit Bæst;

hejda, Peer! - -

(lidt efter lidt lukker han Øjnene.)

Ja, nu er hun bange. -
Peer Gynt rider først, og der følger ham mange. - -
Hesten har Sølvtopp og Guldsko fire.
Selv har han Handsker og Sabel og Slire.
Kaaben er sid og med Silke foret.
Gjilde er de, som ham følger i Sporet.
Ingen dog sidder saa stout paa Folen.
Ingen dog glitrer som han imod Solen. -
Nede staar Folk i Klynger langs Gjærdet,
løfter paa Hatten og glaner ivejret.
Kvinderne nejer sig. Alle kan kjende
Kejser Peer Gynt og hans tusende Svende.
Tolvskillingsstykker og blanke Marker
ned han som Smaasten paa Vejen sparker.
Rige som Grever blir alle i Byggden.
Peer Gynt rider tvers over Havet i Højden.
Engellands Prins staar paa Stranden og venter.
Det samme gjør alle Engellands Jenter.
Engellands Stormænd og Engellands Kejser,
der Peer rider frem, sig fra Højbordet rejser.
Kejseren letter paa Kronen og siger -
SMEDEN (*till nogle andre, idet de gaar forbi hinsides Gjærdet*).
Nej, se da; Peer Gynt, det drukne Svin -!
PEER GYNT (*farer halvt ivejret*).
Hvad, Kejser -!
SMEDEN (*læner sig till Gjærdet og smaagriner*).
Rejs paa dig, Gutten min!
PEER GYNT.
Hvad Djævelen! Smeden! Hvad godt vil du?
SMEDEN (*till de andre*).
Lunde-Sviren hænger nok i ham endnu.
PEER GYNT (*springer opp*).
Gaa med det gode!
SMEDEN.
Jeg skal saa, ja.
Men Karl, hvor kommer du sidst ifra?
Sex Uger væk. Var du bergtagen? Hvad?
PEER GYNT.
Jeg har gjort underlige Gjæringer, Smed!
SMEDEN (*blinker till de andre*).
Lad os høre, Peer!
PEER GYNT.
Kommer ingen ved.
SMEDEN (*lidt efter*).
Du skal vel till Hæggstad?
PEER GYNT.
Nej.
SMEDEN.
En Tid
de sagde, Jenten derborte var dig blid.

PEER GYNT.

Du svarte Korp -!

SMEDEN (*viger lidt*).

Ikke harm dig, Peer!

Har Ingrid vraget dig, saa finds jo fler -;
tænk; Søn till Jon Gynt! Følg med tillgaards;
der kommer baade Ung-Lam og Enker tillaars -

PEER GYNT.

Till Helved -!

SMEDEN.

Du finder nok en som vil ha'e dig. -

God Kveld! Nu hilser jeg Bruden fra dig!

(de gaar under Latter og Hvisken.)

PEER GYNT (*ser en Stund efter dem, gjør et Kast og vender sig halvt om*).

For mig kan Hæggstad-Jenten sig gifte
med hvem hun vil. Jeg er lige sæl!

(ser nedover sig.)

Brogen revnet. Fillet og fæl. -

Den, som havde noget nyt at skifte.

(stamper i Bakken.)

Kunde jeg med et Slagtertag

rive dem Ringagten ud af Bringen!

(ser sig pludselig om.)

Hvad er *det*? Hvem er det, som flirer derbag?

Hm, jeg syntes saa visst -. Nej, det var nok ingen. -

Jeg vil hjem till Moer.

(gaar oppover men standser igjen og lytter mod Bryllupsgaarden.)

De spiller till Dans!

(stirrer og lytter; gaar skridtvis nedover; Øjnene lyser; han gnider sig langsad Benene.)

For en Mylder af Jenter! Syv-otte tillmands!

Aa, piskende Død, - jeg maa med i Laget! -

Men Moer, som sidder paa Kværnetaget - -

(Øjnene drages nedover igjen; han hopper og ler.)

Hejsan, hvor Hallingen gaar over Traakken!

Ja, han Guttorm med Felen er glup!

Det laater og sprætter, som Foss i et Stup.

Og saa hele den glittrende Jenteflokken! -

Ja, piskende Død maa jeg med i Laget!

(sætter med et Spring over Gjærdet og nedover Vejen.)

Utdrag 2 – fra starten av 2. handling

PEER GYNT.

Gaa ifra mig!

INGRID (*grædende*).

Efter dette!

Hvor?

PEER GYNT.

Saa langt du vil for mig.

INGRID (*vrider Hænderne*).

O, hvad Svig!

PEER GYNT.

Unyttig Trætte.

Hver faar gaa sin egen Vej.

INGRID.

Brott - og Brott igjen os binder!

PEER GYNT.

Djævlen staa i alt, som minder!

Djævlen staa i alle Kvinder, - -

uden *en* -!

INGRID.

Hvem er den ene?

PEER GYNT.

Ikke dig.

INGRID.

Hvem er det da?

PEER GYNT.

Gaa! Gaa did du kom ifra!

Fort! Till Faer din!

INGRID.

Kjære, vene -!

PEER GYNT.

Ti!

INGRID.

Du kan umuligt mene,

hvad du siger.

PEER GYNT.

Kan og vil.

INGRID.

Lokke først, - og saa forskyde!

PEER GYNT.

Og hvad Kaar har du at byde?

INGRID.

Hæggstad Gaard og mere till.

PEER GYNT.

Har du Salmebog i Klædet?

Har du Guldfax over Nakken?

Skotter du nedover Spredet?

Holder du din Moer i Stakken?

Svar!

INGRID.

Nej; men -?

PEER GYNT.

Gik du till Presten

nu ivaar da?

INGRID.

Nej, men Peer -?

PEER GYNT.

Har du Blygsel over Øjet?
Kan du nægte, naar jeg beer?

INGRID.

Kors; jeg tror, hans Vid er fløjet -!

PEER GYNT.

Blir der Helg, naar en dig ser?

Svar!

INGRID.

Nej, men -

PEER GYNT.

Hvad er saa Resten!

(vil gaa.)

INGRID *(træder ivejen).*

Ved du, det er halsløs Daad,
hvis du sviger?

PEER GYNT.

Faar saa være.

INGRID.

Du kan vinde Gods og Ære,
hvis du taer mig -

PEER GYNT.

Har ej Raad.

INGRID *(brister i Taarer).*

O, du lokked -!

PEER GYNT.

Du var villig.

INGRID.

Trøstløs var jeg!

PEER GYNT.

Jeg var yr.

INGRID *(truende).*

Ja, men Boden blir dig dyr!

PEER GYNT.

Dyrest Bod faar kaldes billig.

INGRID.

Staar du fast ved dit?

PEER GYNT.

Som Sten.

INGRID.

Godt; saa se da, hvem som vinder!

(gaar nedover.)

PEER GYNT *(tier en Stund; med et skriger han:)*

Djævlen staa i alt som minder!

Djævlen staa i alle Kvinder!

INGRID *(drejer Hovedet og raaber haanligt opp:)*

Uden *en!*

PEER GYNT.

Ja; uden *en.*

(de gaar hver sin Vej.)

Utdrag 3 – fra tidlig i 3. handling

En Gut! Bare en. Han tykkes skræmt.
Han skotter omkring sig. Hvad har han gjemt
under Trojen? En Sigd. Han standser og glytter, -
lægger Næven tillrette paa en Skigard-Stav.
Hvad er det nu? Hvorfor staar han og støtter -?
Uf da! Hugg han ikke Fingren af!
Hele Fingren af! Han bløder, som en Stud. -
Der sætter han paa Sprang med Næven i en Klud.
(rejser sig.)

Det var Fanden till Kropp! En umistelig Finger!
Helt af! Og det uden at nogen ham tvinger.
Haahaa, nu mindes jeg -! Det er den eneste
Maade at fri sig fra Kongens Tjeneste.
Saa er det. De vilde ham i Krigen skikke;
og Gutten, forstaar sig, vilde nødig afsted. -
Men hugge -? For altid skille sig ved -?
Ja, tænke det; ønske det; **vilde** det med; - -
men **gjøre** det! Nej; det skjønner jeg ikke!
(ryster lidt med Hovedet; saa gaar han till sit Arbejde igjen.)

Utdrag 4 – fra tidlig i femte handling

(Under Land mellem Skjær og Brændinger. Skibet gaar under. I Skodden skimtes Jollen med to Mænd. En Brotsjø fylder den; den kantrer; et Skrig høres; derpaa alt stille en Stund. Lidt efter kommer Baadhvælvets tillsyne.)

(Peer Gynt dukker opp nær ved Hvælvets.)

PEER GYNT.

Hjælp! Baad fra Land! Hjælp! Jeg forgaar!
Frels, Herre Gud, - som skrevet staar!
(klamrer sig fast till Baadkjølen.)

KOKKEN *(dukker opp paa den anden Side).*

Aa, Herre Gud, - for mine Smaa,
vær naadig! Lad mig Landet naa!
(holder sig i Kjølen.)

PEER GYNT.

Slipp!

KOKKEN.

Slipp!

PEER GYNT.

Jeg slaar!

KOKKEN.

Jeg slaar igjen!

PEER GYNT.

Jeg knuser dig med Spark og Spænd!

Slipp Taget! Hvælvet bær ej to!

KOKKEN.

Det ved jeg. Vig!

PEER GYNT.

Vig selv!

KOKKEN.

Jo-jo!

(de kjæmper; Kokken lamslaar sin ene Haand; han klynger sig fast med den anden.)

PEER GYNT.

Den Næven væk!

KOKKEN.

Aa, snille, - spar!

Husk paa de Smaa, jeg hjemme har!

PEER GYNT.

Jeg trænger Livet mer end du,

for jeg er ungeløs endnu.

KOKKEN.

Slipp! De har levet; jeg er ung!

PEER GYNT.

Fort; rapp dig; synk; - du blir saa tung.

KOKKEN.

Vær naadig! Vig i Herrens Navn!

For Dem bær ingen Sorg og Savn -

(skriger og slipper.)

Jeg drukkner -!

PEER GYNT *(griber i ham).*

I dit Nakkehaar

jeg holder; læs dit Fadervor!

KOKKEN.

Jeg kan ej mindes -; alt blir svart - -

PEER GYNT.

Det væsentligste i en Fart -!

KOKKEN.

Giv os idag -!

PEER GYNT.

Spring over, Kokk;

hvad du har nødig, faar du nok.

KOKKEN.

Giv os idag -

PEER GYNT.

Den samme Sang!

Det mærkes, du var Kokk engang -

(Taget glipper.)

KOKKEN (*synkende*).

Giv os idag vort -

(*gaar under.*)

PEER GYNT.

Amen, Gut!

Du var og blev dig selv till Slut. -

(*svinger sig opp paa Hvælvet.*)

Hvor der er Liv, der er der Haab -

1

HØST

Herman bøyer hodet bakover og stirrer opp i treet, hvor bladene er gule og røde og allerede sitter ganske løst. Mellom de tynne, svarte greinene ser han himmelen, hvor skyene råkjører i alle retninger. Han blir litt svimmel av å stå sånn, som om det er han som raser avgårde i full fart. Men det er ganske behagelig også, ihvertfall en stund, bare han ikke kræsjer med Monolitten. Han lukker øynene, men da holder han på å tryne, åpner dem fort igjen, og puster lettet ut. Han er fremdeles i Frognerparken, har ikke flyttet seg så mye som en centimeter.

Og så ser han at det første bladet ramler; det henger ytterst på en grein og virker ikke særlig solid. Vinden hvirvler det rundt og rundt, så seiler det mot fontenen, som en punktert dompap. Herman løper etter, mens han stirrer på det røde, urolige punktet i lufta. Vinden løfter bladet opp og ned, Herman spurter i sikksakk over singelen og håper han knyttet skolissene med dobbel kjerringknote i morges. Så er det som om bladet, eller vinden, gir opp, det daler trøtt mot bakken, rett foran Herman. Han bråstanser, åpner munnen på vid

vegg, tar sats, og fanger bladet med kjeften, perfekt som en sulten maursluker.

Og akkurat da merker han at noen spionerer på ham; det er noen som står bak en av statuene, han kan se en rosa ransel som såvidt stikker fram. Han blir stående dønn stille, med bladet i munnen. Det smaker ikke helt prima, men han har kjent verre, for eksempel den stive hinnen på sjokoladepuddingen, snerken i melken, eller ålen som faren hans fisker på brygga. Plutselig er ranselen borte igjen, men han vet at det er noen der fremdeles, bak statuen av den svære damen som har minst seksten unger hengende i håret. Og mens han står slik, og ikke helt vet hva han skal gjøre, svelger han bladet. Og det er ganske merkelig å tenke på at det samme bladet for litt siden hadde hengt på et digert tre, og nå lå det midt nede i magen hans. Kanskje han slapp å spise grønnsaker til middag.

Da kommer hun fram fra statuen. Det er Ruby, Ruby i klassen hans. Hun har stått bak statuen hele tiden. Herman vet ikke helt om han liker det noe særlig. Ruby har masse rødt hår, som noen påstår at det er fem fuglereder i. Hun holder hendene på ryggen, som om hun har en svær hemmelighet. Hun ser rart på Herman, med det ene øyet halvveis lukket.

- Spiser du blader? spør Ruby.
- Av og til.
- Du er den eneste jeg kjenner som spiser blader.
- Da kjenner du ikke mange, sier Herman og henter ranselen ved benken.

Ruby kommer etter og kikker nærmere på ansiktet hans.

- Følger du etter meg? spør Herman.

Ruby ler høyt og enda flere blader faller fra trærne.

- Jeg har matet anden min med gulrot og pølse. Kanskje du blir syk. Du ser allerede syk ut.

– Jeg er frisk som en fisk, sier Herman. Det pleier bestefaren hans å si, selv om bestefaren ligger i en himmelseng i fjerde etasje og ikke kan gå. Men det er kanskje derfor han sier akkurat det, frisk som en fisk.

- Fisk spiser ikke blader, sier Ruby.
- De spiser meitemark. Det er verre.

De tar følge over broen. En fyllik har sovnet under Sinnataggen og ser omtrent like forbanna ut. Bassene på Frognerbadet er tomme og grønne og tiern rekker helt til himmelen. Snart begynner det å regne. Nede på vannet svømmer endene rundt hverandre og har ikke peiling. En svane løfter vingene, men gidder ikke likevel, og bretter dem sammen. Ruby lener seg over rekkverket og peker.

- Der er anden min!
- Anden din?
- Den jeg mater.
- Hvordan kan du se forskjell på endene?

Ruby snur seg mot Herman, rister på hodet, den digre røde frisyren vipper opp og ned, men det flyr ihvertfall ingen fugler ut av håret hennes.

- Sier jeg ikke. – Men så legger hun fort til: Kanskje en annen gang.

De går videre mot porten, uten å si noe, men når de står i Kirkeveien, kommer hun enda nærmere og stirrer svært lenge på ansiktet hans. Herman begynner å bli nervøs.

- Ser jeg syk ut nå?
- Øynene dine er helt grønne! Og nesa di er oransje!

Dermed løper hun oppover mot Majorstua. Ved Oscar Mathiesen snur hun seg og vinker, men det ser ikke Herman, han er allerede på vei til Skillebekk. Og nå føler han seg virkelig dårlig. Kanskje han blir syk likevel, kanskje armene hans vokser ut til greiner i stedet og noen finner på å bruke dem til ved når vinteren kommer. Han kjenner bladet der nede i magen, det ligger på skrå og kiler. Armene begynner allerede å bli stive, han må presse dem inntil kroppen. Han ser seg i speilet hos frisøren i Bygdøy Allé, og det er et sånt speil hvor han kan se seg i profil også, hvis han bøyer seg fram og vrir skolten. Og nå blir han virkelig redd. Han kjenner seg ikke igjen. Nesa er en kongle, ørene ligner to hakkespetthøl, og håret ligger plantet som lysegrønn mose over panna. Herman pigger av før Tjukka får øye på ham og gjemmer seg i et portrom. Der bestemmer han seg, han stikker fingeren i halsen, akkurat som faren pleier å gjøre noen ganger om søndagene. Herman stikker fingeren så langt ned at han nesten kan pirke på bladet. Og da kommer det opp i full fart, sammen med matpakken og to karameller han fant på veien til skolen. Bladet er ennå rødt og lukter verre enn gymskoene. Et vindkast feier det ut i gata, det triller på høykant langs rennesteinen, og der blir bladet borte mellom sprinklene i en kum. Herman retter seg opp og føler seg allerede bedre. Det var egentlig synd med de karamellene, tenker han og lurert på om han skal spise dem en gang til. Det gjør han, og rusler rolig nedover Gabelsgate. Tre pluss tre pluss tre er en skog, sier Herman høyt. Men hva blir én ganger én? Det må bli en veldig ensom skog.

Det begynner å regne. Herman gidder ikke løpe det

siste stykket likevel. Og når han svinger inn i gata, slår Panten opp vinduet i første etasje og viser fram ansiktet sitt, som er rustent og magert. Det blir sagt om Panten at han en gang var vaktmester hos Kongen på Drammensveien, men fikk sparken fordi han ble forelsket i en belgisk prinsesse som var på besøk, eller fordi Kongen oppdaget at han egentlig var svensk. Panten er enten veldig høyrøstet eller svært stille. I dag er han mest stille, og det henger sammen med at det er mandag.

– Hermansen, hvisker han. Kom hit.

Det er såvidt Herman kan høre hva han sier. Han går nærmere.

– Kan du pante noen buteljer for meg idag?

– Man har ikke tid, hvisker Herman. Kanskje imorgen.

– Imorgen er tyvårr også en dag, mumler Panten og lukker vinduet sakte.

2

Herman står på badet i bar overkropp og vasker seg, sammen med faren. Faren til Herman spiser nemlig aldri uten å vaske seg grundig først, ikke bare på hendene, men alt fra beltet og opp, og særlig under armene. Selv om faren bare skal gumle en enslig brødiskive til ønskekonserten, må han ut å skure overkroppen og skifte trøye. Det er litt slitsomt i lengden, men det er ålreit også, å stå sånn sammen med faren i bar overkropp og vise muskler. Hermans overarmer er ennå ikke særlig tess, men de kommer seg nok, hvis han slutter å spise blader. Dessuten henger speilet så høyt at han bare får øye på skalpen, mens faren er så lang at han nesten rekker til taket og må bøye seg når han grer håret med den blanke stålkammen han er så stolt av. Faren til Herman er kranfører.

– Har du gjort noe gæærnt idag? spør faren og ser nøye på kammen før han stikker den i baklomma.

Herman må tenke seg grundig om.

– Ikke som jeg kan huske, sier han.

– Kan tenke meg det. For ellers hadde jeg sett det, ikke sant?

Faren dunker ham i ryggen og begge flirer. Herman lener hodet bakover og ser opp på faren, og et øyeblikk

er det nesten som da han stod under treet i Frognerparken, men det løsner ingen blader fra farens hode.

– Har du sett noen engler idag? spør Herman.

– Ikke en eneste én idag heller, sukker faren og smører deodorant under begge armene. Etterpå får Herman låne den, det svir grassat, men det må kanskje til når det lukter såpass godt. Og så hører de at moren mister en tallerken i gulvet, og det betyr at middagen er klar.

Idag er det mandag, og mandag er det samme som restemat. Det er ikke akkurat Hermans livrett. Han spekulerer alltid på hvor restene egentlig kommer fra, for han kan ikke huske å ha spist noe som ligner på restene hverken lørdagen eller søndagen, og Herman har en guffen mistanke om at det er ålen til faren som er smuglet inn i den mystiske gratengen. Og idag er han dessuten ikke særlig sulten. Da pleier faren alltid å spørre om han er syk, eller om han ikke har lyst til å vokse mer, i det hele tatt fører restemat ganske mye med seg.

Herman pirker på tallerkenen, og ute fortsetter det å regne. En skitten due sitter på vinduskarmen og plystrer for seg selv, så flyr den over gata og lander på en grein. Fuglene er heldige som ikke trenger regnfrakk og sydvest, tenker Herman. Men hvis det regner i førti dager, som i Afrika, da måtte de kanskje bruke svømmebelte og snorkel?

– Er du syk, Herman? Eller vil du ikke vokse mer?

Faren snakker med mat i munnen og forsyner seg for fjerde gang. Det er nok ål i gratengen likevel.

– Man har allerede spist, sier Herman.

– Allerede spist? Hvor da? spør moren.

– I Frognerparken.
– Du skal ikke spise mellom måltidene, sier faren.
Da vokser du bare i bredden, ikke i høyden.
– Det skal ikke gjenta seg, sier Herman og ser ut av vinduet igjen. Duen er borte nå, men regnet er der, loddrett ned fra himmelen. Gud må være ganske god til å svømme, tenker Herman, for ikke å snakke om Jesus, som gikk på vannet i sin ungdom. Herman er stolt av at faren er kranfører. En stund lurte han på å velge den veien selv også, men når han blir svimmel av bare å stå på bakken og kikke opp i et tre, da er det vel lite sannsynlig at han greier å sitte minst ti kilometer til værs og kikke ned og samtidig løfte en svær kabel med kroken og tre den i en synål på Lillestrøm?
Moren spar restene fra Hermans tallerken over på sin, moren er alltid den som er mest sulten, men likevel er hun både lav og tynn. Hun jobber i Jacobsens kolonial på hjørnet. Herman liker å gå dit etter skoletid og særlig liker han lukten av kaffemaskinen bak disken. Det er merkelig at noe som smaker så vondt i det hele tatt kan lukte så godt.
– Idag var det en kunde som forsøkte å rane kassaapparatet, forteller moren. Han kastet tomater og truet oss med en klase bananer!
– Det var vel ikke Panten? spør Herman.
– Selvfølgelig var det ikke Panten! Panten finner ikke på slikt.
– Hvor mange penger tok han?
– Han skle i et bananskall og så flyktet han!
Moren må legge kniv og gaffel fra seg mens hun ler. Og når moren ler, sporer togene på Vestbanen av, Nesoddbåten går på grunn og klokken i Rådhusårnet

stanser. Faren trekker pusten langsomt og venter til det er stille igjen.

– Det er ikke helt sant, mutter, sukker han.
– Sant og sant, sier hun. Jacobsen jr. ringte til politiet og meldte væpnet ran. Han trodde tomatene var blod!
– Den hovne blæren av en puse! Han løper til politiet bare han mister en kulepenn.
– Han gjør nå sitt beste, da.
– Ja. Og det er å telle kulepenn og jåle seg ut.
Herman ser fra faren til moren og tenker seg om.
– Kanskje det var Gustav Vigeland, sier han.
Faren legger fra seg kniven og gaffelen og sukker tungt flere ganger til. Moren bytter tallerken med Herman, og bøyer seg plutselig nærmere, akkurat som Ruby gjorde, og han blir litt nervøs igjen, kanskje han ikke fikk opp hele bladet likevel, kanskje han er i ferd med å bli et tre, uten å vite det.
– Imorgen må du klippe deg, sier hun.
Herman er lettet.
– Det er i orden.
– Og du har ikke glemt at du skal besøke bestefar?
Herman rister på hodet så luggen spriker til alle kanter og noen hårstrå drysser ned over bordet.
– Man er ikke glemsom, sier han.
Moren børster bort hårene og ser på Herman igjen.
– Tror nesten du må begynne med hårnnett, jeg! ler hun.
Herman ler også høyt, men ikke like høyt som moren, for det klarer han ikke, mens faren bærer alt av bordet på én gang og mister ikke så mye som en tannpirker i gulvet.
Når Herman sier at han må gjøre lekser, slipper han å

vaske opp. Derfor pleier han å si det etter middagen. Han går inn på rommet sitt, tar fram arbeidsheftet, og skriver: *Frognerparken av Gustav Vigeland. 58 figurer på broen. 4 øglefigurer i granitt. Rosenhaven. Labyrintplassen. Monolittplatået. 8 smijernsporter. Vestplassen. Livshjulet.* Han pønsker lenge på den siste setningen. Han er ikke helt sikker, men skriver den likevel: *Og man var enige om at det hadde vært en fin dag.* Etterpå blir han sittende og se ut av vinduet. Mørket er der allerede. Det er rart at man kan se mørket, tenker Herman. Men globusen lyser, den står i karmen og blir aldri slått av. Han gir den et puff, lukker øynene og stanser den med pekefingeren. Adapazari! Han visker ut den siste setningen og skriver istedet: *Når jeg blir voksen skal jeg bli kranfører eller reise til Adapazari!*

Før han legger seg hører de på ønskekonserten. Men ingen av dem har bursdag ikveld, så de får ingen hilser. Herman syns salmene lyder triste, og håper at ingen vil finne på å sende ham Den store hvite flokk når det blir hans tur. Mens Eddie Calvert spiller trompet for en soldat i Bardufoss, går faren ut på badet, og de skjønner at han allerede er sulten igjen.

– På tide å sette seil, sier moren og ser opp fra kabela. Og da må kapteinen være ombord, ikke sant?

– Land ho ho! sier Herman og marsjerer ut på badet hvor faren står i bar overkropp og barberer seg. Skjegget hans vokser ut tre ganger om dagen og fem ganger om søndagen. Herman klatrer opp på ryggen hans, men da han kommer til skuldrene og kan se dem begge i speilet, blir han svimmel igjen og glir sakte ned. Faren ler og stikker hodet under springen. Herman bretter tannpastatuben atten ganger og klemmer alt han kan,

og en liten hvit klump kommer ut. Det er egentlig rart, at tannpastatuber aldri blir tomme.

– Da sier vi godnatt, sier Herman.

– Godnatt, gurgler faren.

Når han har lagt seg, kommer moren inn og slukker lyset, men globusen får stå på. Så setter hun seg ved sengen og stryker Herman gjennom håret, lugger ham litt, og det er noe Herman liker. Hun pleier å gjøre sånt når håret hans blir for langt og han skal til frisøren. Han bestemmer seg for ikke å klippe mye, da må han snart tilbake til frisøren igjen og moren vil stryke ham gjennom håret, lugge, og le høyt.

Hun lukker døren forsiktig, og Herman tenker plutselig på Ruby, alt det røde håret hennes, det er ikke helt umulig at det er fugler i det, kanskje en dompap, eller ihvertfall en kolibri. Og han må tenke på bladet han svelget, det var noe av det merkeligste, han skal tenke seg godt om før han gjør noe lignende. Så hører han vinden utenfor, den synger en rar melodi ikveld, den lusker rundt hjørnene med punkterte trekkspill og tette trompeter. Men han har aldri sett vindens ansikt. Snart hører han moren og faren i stuen, de har heldigvis ansikt. Herman tenker at det er synd på tiden som alle vil ta og noen ganger attpåtil slå ihjel. Siden drømmer han mye han ikke husker. Det er egentlig litt ergerlig.